

---

**EUROPEAN UNION AND LATIN AMERICA BETWEEN TWO MILLENIUMS****Valentin Petroussenko**

Plovdiv University, Bulgaria petrus@uni-plovdiv.bg

**Abstract:** With its unique character as a supranational international organization the European Union has fundamental goal to comprise in its integrity all parts of the society, the economic and political life. Often we hear critiques about the omnipresent European, norms, sometimes we ourselves are authors of such critique remarks. But we have to admit, that up till now the European project is the most ambitious undertaking for equal unification of so many subjects which have already been established as distinctively expressed national identities. That is why we as Europeans, have the intention to continue the path of integration, this is the natural and necessary sacrifice. However, this is the only alternative for surviving in the globalizing world and within the condition of hard economic competition with the other regions on the planet.

**Keywords:** International relations, Europe, Latin America.

**ЕВРОПЕЙСКИЯТ СЪЮЗ И ЛАТИНСКА АМЕРИКА МЕЖДУ ДВЕ ХИЛЯДОЛЕТИЯ****Валентин Петрусенко**

Пловдивски университет, petrus@uni-plovdiv.bg

**Резюме:** С уникалния си характер като наднационална международна организация Европейският съюз има основната задача да обхване в целокупност всички страни на обществения, икономически и политически живот. Често чуваме критики за вездесъщите европейски норми, понякога сами сме автори на подобни критични бележки. Но трябва да приемем, че досега европейският проект е най-амбициозното начинание за равноправно обединение на толкова много субекти, които са се изградили като ярко изразени национални идентичности. Затова, ако ние, европейците, имаме намерение да се продължи по пътя на интеграцията, това е естествената и необходима жертва. Но това е и единствената алтернатива за оцеляване в глобализиращия се свят и в условията на твърдата икономическа конкуренция с другите региони на планетата.

**Ключови думи:** Международни отношения, Европа, Латинска Америка.

Като такъв важен субект в международните отношения Европейският съюз значително еволюира и особено в рамките на двете последни десетилетия изгради и съвсем друг образ. За разлика от ЕС в ранните си години, когато европейската проблематика заемаше централно място в дейността му, Европейският съюз все повече се отваря към външния свят. И макар това да е била една от постоянните позиции на Общността, когато още от 60-те години се сключват важни междурегионални споразумения (Яунде-Ломе-Котону), заедно с разширяването си към изток, бяха поети и сериозни ангажименти в отношенията с извъневропейските региони.

В настоящия момент Европейският съюз има най-солидно изградената система от международни връзки и поддържа около 130 представителства в различни държави от петте континента. На практика, освен ООН (и някои от агенциите ѝ), това е другата наистина със световен размах организация. И макар принципите за равнопоставеност са крайъгълен камък и в двете организации, външната политика на ЕС е изградена върху по-голяма прозрачност и прагматичен подход, което само по себе си е сериозно предимство за убедителна и позитивна дипломатия.

Взаимоотношенията на Европейския съюз с Латинска Америка преминават през няколко фази, които сами по себе си отразяват етапите на развитието на външнополитическата насоченост на Общността, както и поставените пред нея предизвикателства. Дълги години Отношенията с този регион стоят в периферията на дневния ред на европейците. На практика тези отношения са били поверени на Испания, главно поради известни исторически и културни причини. Това за дълго време налага специфичен отпечатък на взаимоотношенията с този отдалечен от Европа регион. На първо място през този период ЕИО няма необходимия потенциал за активна външна политика, а освен това основното му внимание е насочено към

изграждането на собствена обща икономическа политика, както и появилите се предизвикателства със започналото му разширяване, което без съмнение налага по-дълбоко осмисляне на институционалната му структура.

По-траен интерес към проблеми извън европейския континент се появяват едва през 60-те години заедно със засилването на антиколониционния процес. А този интерес е предизвикан и от редица практически съображения, сред които и тясната обвързаност между новопоявилите се африкански държави и техните бивши метрополии (в по-голямата си част членки на ЕИО, или като Великобритания, - водещи преговори за бъдещо членство)

Още от създаването си ЕИО има изградена визия за политика спрямо 31 отвъдморски територии и общности (към това време все още формално колонии на нейните страни-членки). Имено в Римския договор още от самото начало са заложили механизмите на тази икономическа политика чрез създаването на ЕФР и ЕИБ. Тъй като междувременно процеса на деколонизация навлиза в по-динамична фаза, голяма част от тези територии се обособяват като новосъздадени държави.

Въпреки че Латинска Америка също е включена в списъка на развиващите се държави, към нея се подготвя по-различен механизъм на взаимоотношения. Това до голяма степен е продиктувано не само от сравнително по-доброто им икономическо положение в сравнение с държавите от АСР, но и от факта, че именно тогава, през 60-те г. се появява бразилското и мексиканското икономическо чудо като ефект на бурно развиваща се икономика. Но в Карибския басейн деколонизацията протича по-бавно и завършва чак към средата на 70-те, при което остават две специфични общности по-пряко свързани с Европа – това са от една страна няколкото архипелага, запазили статута на отвъдморски територии, а от друга страна териториите със статут на отвъдморски департаменти на Франция.

Като цяло обаче, се запазва решаващото влияние на бившите колониални връзки с някогашните метрополии, а общата система от преференции също не дава очаквания резултат, защото прилагането им е свързано със селективното подбиране на механизмите за икономическо сътрудничество в интерес на богатите индустриални страни, донякъде стимулират динамичното азвятие на новите индустриални сили (например Бразилия и Мексико, Индия, а от средата на 80-те и Азиатските тигри), но не и най-бедните държави от АСР.

Търсенето на алтернативни енергийни източници поставя в нова светлина и латиноамериканските експортъри на нефт – преди всичко Венесуела, но също така и Мексико и Еквадор.

Значителните промени в глобалната политика, най-вече краят на Студената война и последвалата вълна демократизации в Централна и Източна Европа през 90-те промениха до голяма степен стратегическите насоки на ЕС. На практика механизмът на съглашенията от Ломе бе изчерпан и взаимоотношенията на развитите индустриални страни с Третия свят влязоха в нав етап. Съвременната технологична революция, свръхмодерните информационни комуникации поставиха зад бариерата традиционните износители на природни ресурси и това на практика ерозира отношенията на ЕС и другите водещи страни от индустриалния свят с периферията. Също така ангажирането на ЕС в грандиозния проект за разширяването на изток бе необходимо да се реструктурират ресурсите и да се преосмисли външноикономическата панорама. През юни 2000 г. в столицата на Бенин – Котону, се подписва новото и най-голямо по размах си генерално споразумение за период от 20 г. и включващото тогавашните 15 членки на ЕС и 79 държави от АСР (след необходимия период за ратифицирането му то влезе в сила от 2002 г.). Стремейки се да избегнат по-нататъшното политизиране на диалога Север – Юг, основните принципи на новото съглашение се базират върху: партньорство, участие, диалог и взаимна ангажираност, заедно с по-засилен регионален механизъм. Безусловно в този 40 годишен диалог бе използван натрупания опит, но най-важните иновации в съглашението от Котону бяха посрещнати изключително негативно от т.нар. Юг. С включването на политическото измерение качествено се промени и природата на диалога, защото крайгълен камък стана обвързването на предоставената помощ с известни политически условия – най-важни сред тях като спазването на човешките права, наличието на демократично управление и спазването на закона. Макар това да промени изцяло принципите на предишното сътрудничество според формулата на Ломе за “равноправното партньорство”, е разбираемо изискваната от ЕС реципрочност що се касае до спазването на общочовешките принципи и поставянето на една плоскост страните от АСР с кандидатствашите за разширяване на Съюза нови демокрации от Европа. Все пак, при поставените към тях

копенхагенски критерии бе необходимо справедливо разпределяне на ангажиментите по изграждането на справедливо общество в перспектива и сред групата на 79 партньори от Африка, Карибите и Тихоокеанския басейн. Специално, по отношение на тези политически изисквания, на централно място бе поставено развитието на гражданското общество, една важна задача за постепенното премахване на всякакви форми на насилие, на системно незачитане на законността и наличието на масова корупция сред редица от страните на Третия свят (това особено важи за Африканския континент).

Основен механизъм на предоставянето на икономическа и търговска помощ е сключването на Съглашения за икономическо партньорство, които след известен подготвителен период се очаква да влезнат окончателно в сила през 2008 г. Завишените изисквания са предизвикани от обоснованата критика за правилното разходване на предоставените ресурси и в унисон с изискванията на подписаната лансираната от ООН през 2000 г. “Програма на хилядолетието” с основен акцент на систематичното изкореняване на бедността чрез предоставяне възможностите за устойчиво развитие. Но също и проповядвайки спазването на законността чрез засилването на ролята за поставянето на виновниците за престъпления зрещу човечеството пред Международния съд в Хага.

Доколко проблемите за прозрачно управление и въобще за наличието на демократични принципи или появата на гражданско общество, всичко това е един важен проблем и предизвикателство за редица страни от Африка и Азия. Като цяло освен значителното си изоставане по отношение икономическото развитие, Карибският район е относително спокоен (с едно драматично изключение в Хаити – най-бедната държава в Западното полукълбо). В същото време хронологията на основните споразумения между ЕС и страните от АСР – Яунде-Ломе-Котону, то тя е важна за разбирането на основните принципи, върху които е изградено не само сътрудничеството между “Стара Европа” и по-голямата част на Третия свят, а и по общо възприемането на неевропейските култури.

Що се отнася за Латинска Америка, то тук логиката на сближаването и на взаимоотношенията въобще е относително различна и подчинена на съвсем друг сценарий.

В културно, езиково и религиозно отношение огромният регион от южната граница на САЩ до Антарктика (има се предвид зоната на Антарктида формално включена под юрисдикцията на Република Аржентина) носи своята специфика. Това е изключително хомогенна зона по отношение на езика си (испански и португалски), но трябва да се има предвид приемането на кечуа или гуарани като втори държавен език в Боливия, Перу и Парагвай. Но също така в началото на XXI век валиден остава проблемът на доста големи групи население, които използват само местните си индиански диалекти и не владеейки държавния език практически са попадат в маргиналната зона на изключени от социалния и обществен живот. В религиозно отношение католицизмът е господстваща религия, показваща цивилизационния избор на латиноамериканците. Макар и в това отношение да няма пълна хомогенност при възраждането популярността на афроамериканските религиозни култове (дори в социалистическа Куба), или специфичното социално ангажирано движение на “теологията на освобождението”.

Взаимоотношенията на Латинска Америка с Европа не могат да затворят страницата на миналото и на факта, че (заедно със Северна Америка) Новият Свят до известна степен копира (или по-точно) пренася европейската цивилизация на нова територия. За Испанска Америка връзките с бившата метрополия завинаги остават на психологическо и подсъзнателно ниво, те не винаги разглеждани положително но е изключително важен факт. Същото важи и за отношението на испанците към “Иберийска Америка”. Сега, почти две столетия след извоюване независимостта на латиноамериканските държави миналото почти е изживяно, но винаги остава нещо неуловимо.

В самата зора на независимото развитие на Латинска Америка утопичният проект на Симон Боливар за обединяването на континента е провален от консервативните сили и от антагонистичните регионални и личностни противоречия. При оформянето на независимите държави важна роля играе центробежната сила на регионализма. Отношенията с Испания остават сложни (дори до средата на XIX век Испания прави спорадични опити да реставрира колониалния ред в някои части на континента). Затова младите латиноамерикански републики с благодарност приемат позицията на американския държавник ххх Мънро, чиято доктрина не само и толкова очертава сферата на интересите за намесата на САЩ в Западното полукълбо, но в решителния момент на тежките битки при войните за независимост това е една несъмненна политическа подкрепа в полза на каузата за независимостта.

Часът на Испания идва наистина след доста време, когато под егидата на ЕС на нея е поверено да изгради взаимоотношенията с този отдалечен континент. И това става възможно чак слез приемането на Испания в съюза през 1986 г.

Но какви са взаимоотношенията на ЕИО с Латинска Америка в предшестващите 3 десетилетия? През този период ЕИО няма изградена обща политическа позиция по отношение на Латинска Америка. Набляга се предимно на развитието на двустранните търговски отношения. Но няма съществуваща традиция на външно икономическите отношения в регион доминиран преимно от северноамериканските капитали. Няма ги и по-тесните взаимоотношения, кавито са в наличност спрямо бившите африкански колонии на европейските метрополиии например. Едва десетилетието на 60-те години донася нещо ново с изграждането на общото разбиране за необходимост от преминаване към по-напреднал стадий на развитието на латиноамериканската икономика. Теорията на “десаролизма”, т.е. наблягането на възходящия икономически ръст, постиган чрез развитието на местния капитализъм, става господстваща сред повечето страни и дори не е пренебрегвана от военните диктатури, които още по-настоятелно влагат енергията си към поситгането на висок икономически ръст. (По-нов пример в това отношение е неолибералната концепция за реформиране на чилийската икономика по времето на режима на Аугусто Пиночет, но в не по-малка степен това е основната концепция за развитието на националната икономика от военните диктатури в Аржентина или Бразилия). Допълнително напрежение към това умерено прогресивно икономическо и политическо решение добавя кубинската революция. Докато от една страна неуспехът на САЩ да прекършат “първата свободна територия на Америка” с военна намеса или с икономическо ембарго, това довежда до радикализиране на ситуацията в Куба и тясното ѝ обвързване със СССР и Китай, западноевропейските страни се държат предпазливо по отношение на Латинска Америка при наличието на такъв радикален момент на активизиране на леви движения, често партизански конфликти в редица южноамерикански страни (някои от тях са следствие на пряката намеса на Куба и опитите ѝ за износ на революция). По отоншение на икономическите параметри през този период Европа значително изостава след като не успява да преодолее конкуренцията на активната намеса на северноамериканските програми за социално развитие под егидата на лансираната от президента Кенеди доктрина “Алианс за прогрес”, като контрамярка за проникването на революционните идеологии (американската икономическа помощ се утroyава през тези години за да спадне значително при началото на администрацията на президента Никсън). (2.)

Нов етап на предимно политическото сблoжаване между Европа и Латинска Америка идва в началото на 80-те години. Те са паркирани със започването на демократизационния процес в редица страни, с тежките последици от кървавите граждански войни в Централна Америка и последвалото установяване на близки до социалдемократическата идеология режими в страни като Никарагуа. От друга страна това е десетилетието на активната намеса на администрацията на Рейгън в полза на десните и консервативни сили в Латинска Америка и това без съмнение още повече привлича западноевропейците на застанат като контрабалансър на това ново радикализиране на континента и да предложат по-безопасният социалдемократичен или християндемократичен проект. Имено през тези години значително се увеличава предоставянето на различна по рода си политическа или икономическа помощ не само от страна на Германия или скандинавските демокрации, но и на базата на активна намеса на различни фондации с либерална, християндемократическа или социалдемократическа насоченост. Техните програми са изключително полезни и ефективни в насока изграждането на гражданското общество и по-справедлива социална държава в Никарагуа, в Перу и други страни на Южна Америка при преминаването на властта в тези страни от военните към цивилно управление. Без съмнение европейците запълват идеологическия и социален вакуум през това трудно десетилетие и подпомагат за стабилността на региона за да не се радикализира политическата обстановка при едно ново противопоставяне на десницата и левицата. Като цяло Западна Европа значително подпомага утвърждаването на демократичния модел в много от тези страни пред заплахата да бъдат въввлечени в нови кървави конфликти.

В началото на 90-те години приближават подготовките за отбелязване 500 годишния юбилей за откриването на Америка. Това дава шанс на Испания да се опита да възстанови изоставените си позиции на Латиноамериканския фронт. Без съмнение официалните тържества преминават под мотото на възхваляването на “испаноезичната цивилизация”, нещо което не се приема безрезервно от латиноамериканците. Това довежда до логичната реакция за наблягането на доколумбовите традиции в националното наследство на редица държави, особено в Мексико или Перу. Дори се провеждат

алтернативни чествания на оспорва, където Христофор Колумб за първи път стъпва на американска земя. Не без учтието на много автохтонни про-национални и религиозни движение се пропагандира контратезата, че честваното събитие от 1492 г. е по-скоро “среща на цивилизациите” с последвалата трагическа развързка за местното индианско население.

Началото на 90-те години довежда и новата политическа реалност за поврата на политическото положение в Източна Европа и разпадането на СССР. Това като цяло е тежък удар за латиноамериканската левица, която губи не само значителната материална помощ от бившия социалистически лагер. Неочаквания обрат довежда до загубата на идеологическия ориентир и дълбокото разочарование от “перестройката” на Горбачов, а като пряка последица редица комунистически партии се разпадат. Изобщо краят на Студената война намира и своето специфично отражение дори и в този отдалечен регион. Най-тежкия резултат за Латинска Америка е значителното намаляване на интереса към демократизациите там, по сравнение с по-атрактивния демократичен преход в бившите социалистически страни. Това води и до значителното отклоняване потока финансови помощи от Латинска Америка към Източна Европа. Заедно с натрупаните икономически проблеми и негативния баланс на колосалния външен дълг Латинска Америка не може да се пребори за едно по-достойно място и съвсем естествено доста ревниво разглежда новото увлечение по “новите демокрации” в Европа.

Както бе посочено по-рано, специфичния характер на ЕС като международна организация и извървяният от нея път през първите три десетилетия не показват формирането на някаква обща външнополитическа позиция. Отношенията със субекти извън Съюза са плод предимно на различни по характера си двустранни съглашения. Имайки предвид съчетаването на толкова много държавни традиции и интереси в рамките на Съюза, съгласуването на обща позиция е изисквало големи политически усилия и твърде дълъг период на компромиси. Това, впрочем са едни от крайгълните проблеми, които стоят при започналото структурно реформиране на общността след Единния европейски акт. Но дори и тогава, някои европейски политици сериозно се запитват, дали има нужда от единна политическа линия. Въпреки това очевидна става острата необходимост от такова съгласуване, и за да се избегне дългият път на компромиси подобна концепция е залегнала в договора от Маастрихт, където за първи път се установява като втори стълб Общата външна политика и политика за сигурност (ОВППС). Това е едно общо преосмисляне, а не само механично уеднаквяване на външната политика на Общността и като такова има за последица изграждането на една хомогенна и органична по фундаменталните си принципи международна дипломация. Тези принципи са залегнали и по отношение на водената от ЕС политика и към Латинска Америка и поставят начало на съвсем нов етап на световната политика. Заедно с това обаче, се е появил един съвсем нов стимул, или по-скоро опасност. При все по-голямото засилване на глобализацията, на значението на световната търговия и ожесточената надпревара с другите регионални обединения все повече става очевидна задачата ЕС активно да се намесва в световната политика като “глобален играч” (3.). От тук е и новото разбиране за това как трябва да бъде провеждана тази глобална политика, където ЕС е единствената засега регионална организация с комплексна програма за развитие на социален модел на пазарната икономика.

Новият етап за взаимоотношенията между ЕС и Латинска Америка настъпва и в момент, когато самата Европейска Комисия е готова да поеме по-активна роля, а и след необходимия самоанализ за кризата на екипа на Жак Сантер. Там на практика се следва традиционния модел отделни комисари да курират регионалната външна политика под координацията за ОВППС Ханс ван ден Брук – а това са вицепрезидентите Леон Бритън, Мануел Марин (отговарящ за Латинска Америка) и Жоао де Деус Пинеиро. Много по-продуктивна се оказва Комисията Романо Проди, където единствено на Крис Патън е поверено да координира външната политика.

По отношение на Латинска Америка най-важното е създаването на Стратегическото междурегионално асоцииране, което изважда тази проблематика от “тъмната зона на забравата” (4. ). Причините за това са по-голямата готовност на Южна Америка да излезне като равноправен партньор с позициите на МЕРКОСУР, както и ясно дефинираната мисия на ЕС в декларацията от Лаекен от декември 2001 г. : “Европа трябва да поеме своята отговорност в управлението на процеса на глобализация”. По-важното е, че международното сътрудничество вече е поставено на плоскостта на споделянето на базисните хуманни и демократични ценности, на споделянето на партньорство и на равноправните, отговорно,



взаимоотношения. С други думи – всичко, което е залегнало като основни принципи на ОВППС- човешки права, демокрация и икономическо сътрудничество.

За да се постигне междурегионалното сътрудничество на нова основа ЕС избира да търси партньорство със страните от Групата на Рио, алтернативна латиноамериканска организация, възникнала през 1986 г. като контрабалансър на доминираната от САЩ Организация на американските държави (5.). Първите контакти от този нов етап се осъществяват през юни 1999 г. в Рио де Жанейро на срещата между държавните глави на 33 латиноамерикански и карибски държави (далеч надхвърлящи редовните 20 страни членки на Групата на Рио) и представителите на 15-те членки на ЕС и висши членове на институциите на ЕС. Резултатът от срещата е изработването на План за действия (наречен Приоритети за дейностите) насочен в следните области: търговско-икономическа, социално-културна и политическа. Нещо повече, използва се опита на Двурегионалната група на висшите представители, която първа започва неформалния диалог с редица срещи (най-важната от които е в Туусула, Финландия, през април 1999 г.). Важното в случая е и, че новото начало идва само седмици след отставката на Комисията Сантер, - очевидно един необходим катарзис за обновяването на ЕС.

Следващите важни срещи от този диалог са в Мадрид през 2002 г. и в Гуадалахара (Мексико) през 2004 г. Във всички от тях сериозно са застъпени прагматичните позиции за едно по-тясно сближаване и обсъждане на широк кръг от проблеми, както и търсенето на бързи решения как ще се изгради това сътрудничество от най-високото ниво (държавни глави) до най-рутинното.

Срещата на върха в Мадрид през май 2002 г. събира 48 ръководители на европейски и латиноамерикански държави и висши представители на ЕС. Важно място заемат проблемите за институционално сътрудничество и проблемите на сигурността срещу заплахата от тероризма и разпространението на наркотици. Тази проблематика окончателно е избистрена на срещата в Гуадалахара след две години на базата на развитието на многостранното коопериране в посочените области. Докато проблемите от търговско-икономическата област напълно адекватно отговарят на приетите от ООН “Цели на Хилядолетието”, както и решенията на конференцията в Йоханесбург за устойчиво развитие.

Страните изразяват задоволството си с формирането на МЕРКОСУР като нов субект на регионалните и международни отношения, както и с решението карибските държави да участват и подкрепят съглашението от Котону в рамките на сътрудничеството АСР. Латиноамериканските страни положително се изказват за значението на единната европейска валута за по-нататъшното стимулиране на търговския обмен. В Плана за действие 2002-2004 г. специално място е отделено за изграждането на възможности за Общо пространство на университетското образование между двата региона (програми Алфа, Алба и Еразмус Мундус). Също така ЕС подкрепя динамизирането на вътрешнорегионалните връзки в Латинска Америка в лицето на Андската общност, на Асоциацията на Карибските държави (създадена през 1973 г.) и КАРИКОМ (създадена през 1994 г. и включваща освен карибските държави Мексико и Венесуела). Насоките на разисквания са за необходимостта да се стимулира формирането на ефективно латиноамериканско гражданско общество, както и перспективите започналото партньорство да спомогне изкореняването на бедността чрез решителна финансова намеса.

Третата среща на върха в Гуадалахара през май 2004 г. демонстрира влизането на сътрудничеството в по-решителна фаза, тя бе предшествана от няколко предварителни срещи на външните министри. Но по-важното е, че декларациите от предишните две срещи бяха подкрепени от подписването на редица конкретни и двустранни съглашения (например в Рим през декември между ЕС и Андската група, както и с МЕРКОСУР). На срещата, където се събират вече и държавните глави на новите десет членки на ЕС, се приема Декларация от Гуадалахара от 104 члена, групирани съответно в областите на многостранното сътрудничество, социалната кохезия и междурегионалното партньорство.

Разбира се, освен отчитането на положителните резултати, сериозна критика бе отнесена към забавянето на изисквания от Европейския парламено Фонд за междурегионална солидарност, както и липсата на по-конкретен график на дейностите, поради което изпълнението им до голяма степен бе оставено на волята и решителността на всяко едно правителство. Не се постигна и формулирането на общ договор (както например този от Котону с АСР), с което предвидената дата за подписването му към 2010 г. остава сложна задача.

Отчитайки нарасналото значение на междурегионалното сътрудничество – а двете общности включват 58 държави с над милиард души население и четвърт от БНП от планетата, - в навечерието на

четвъртата среща на върха на 8 декември 2005 ЕК прие важен документ за задълбочаването на диалога “Засилено сътрудничество между ЕС и Латинска Америка” (6.).

Под председателството на Австрия, Срещата на върха се проведе традиционно през май 2006 г. Новото бе иницирането на преговори за комплексни съгращения с Андската общност и с КАРИКОМ, както и започването дейността на обща парламентарна асамблея още от ноември 2006 г. в Брюксел.

Доколкото важни теми във Виена бяха проблемите на екологията (чрез помощ предоставяна на жертвите на природните бедствие, както и проекти за ограничаването на обезлесяването на Амазония), енергетиката като важно средство за постигане целите на социалните реформи. Други важни разисквани проблеми – опасността от тероризма и преследване разпространяването на наркотици, борбата срещу социалното неравенство, налагане на международни норми за спазване на човешките права и стимулиране действията на латиноамериканското гражданско общество.

В същото време, в навечерието на шестата поред среща на върха (май 2008 г. в Лима, Перу) заедно с утвърждаването ползата от сътрудничеството между двата региона, се появяват и нови предизвикателства – преди всичко това партньорство непряко изразява желанието на двете страни за успешно конкуриране на американската икономика, стояща зад дейността на НАФТА (7.). Отбелязана бе и другата опасност в лирсата на устойчив политически диалог. Идването на власт на новата лява вълна в редица страни от континента бе последвано от изострянето на диалога от страна, преди всичко, на Венесуела и Боливия. Известно притеснение и несигурност предизвикаха техните декларации за национализиране на природните ресурси, особено за налагането на държавния контрол върху добива на петрол, както и ограничаването на свободата на словото и плурализма в обществото. Независимо от проявяването на добра воля преговорите все още буксуват на фазата на пожелателните, а не на реалните стъпки. Все пак се отбелязва, че вече има добри индикации за доближаване на параметрите за икономическо сътрудничество към европейските норми. Отношенията с Куба остават деликатни (относно въпроса за човешките права и свободата на изява на дисидентите), а с Венесуела периодично де изострят (поради невъздържания език на Уго Чавес към Испания, – не само към Хосе Мария Аснар, но и към монарха и сциал-демократичния премиер Сапатеро).

Независимо от това форматът на двурегионалното сътрудничество се оказва не само успешен, но и уникален в досега съществуващата практика, достатъчно привлекателен и конкурентен с другия важен глобален играч – азиатските тигри и АПЕК. А конкретните резултати на сегашен етап, както и следващите стъпки на това сътрудничество ще станат ясни само след броени месеци.

## ЛИТЕРАТУРА

- [1] Mark Steyn: *America Alone: The End of the World as We Know It* 2006; Bawer, Bruce, *While Europe Slept: How Radical Islam is Destroying the West from Within* (2006), New York, Doubleday
- [2] Smith, Peter H: *Talons of the Eagle: Dynamics of U.S.-Latin American Relations*. (1999), Oxford University Press, , p. 152
- [3] *Global Europe Competing the World*, SEC (2006) 1230, Brussels, 4.10.2006.
- [4] IRELA, 1985-1995: una década de promoción de las relaciones europeo-latinoamericanas. Instituto de Relaciones Euro-latinoamericana, IRELA. (1995). Madrid
- [5] IRELA: *Diálogo Unión Europea - Grupo de Río sobre desarrollo sostenible*, Madrid, 1992; IRELA: *Diálogo Unión Europea y el Grupo de Río: LA Agenda Birregional*, Madrid, 1997
- [6] *A Stronger Partnership between the European Union and Latin America*, Com (2005) 636 final.
- [7] David Allen, Michael Smith - *The EU and the Rest of the World* (2007), “The JCMS Annual Review of the EU Policies”, pp. 174-175.  
Документи:
- [8] Juan José Martín Arribas (2006)– *La asociación estratégica entre la Unión Europea y América Latina*, Madrid, pp. 314-378: *Declaración del Río, Compromiso de Madrid, Declaración de Guadalajara*.
- [9] *The European Union, Latin America and the Caribbean: a strategic partnership*, Brussels, 2004
- [10] *The European Union, Latin America and the Caribbean: a strategic partnership*, (2006), Brussels
- [11] *Europa en México* (2005), Bruselas,
- [12] *Impact Assessment of the S&T agreement concluded between the European Community and the Republic of Argentina* (2006), Brussels.

[13] Strengthening the Bi-Regional Strategic Association. VI EU-LAC Summit. Vienna Declaration, Brussels, May 2006.